

Бахоси 2 тийин.

Юкори Чирчиқ

А. Абалян фотоси.

НИМЖОН ҒЎЗАГА АЛОҲИДА ЭЪТИБОР!

Пахта далаларида меҳнат ғайратини бўшаштирмангиз: ҳар туп ғўзани сақлаб қолиш ва унинг соғлом бўлиши учун бутун чораларни кўрингиз

ГУЛ ВА КЎСАК

очилиши 1—3 кунга тенг бўлиб, бунга ҳавонинг ҳарорати, ғўза навларининг биологик ҳусусиятлари ҳам таъсир этади.

Пахтакорларимиз ҳамма шохлар ҳам гуллайвермаслигини яхши билдилар. Шона ва тугунчаларнинг кўп қисми тўқилиб кетади. Тугунчаларнинг тўқилиши уруннинг сортларига боғлиқдир. Асосий шохлардан четда бўлган ва ўсимлиқнинг учига жойлашган тугунчалар кўпроқ тўқилади. Кўсақларнинг энг кўп дастлабки уч қонусда жойлашади. Тўқинчи ва бешинчи қонусларда эса асосан биринчи ва иккинчи ўринлардаги кўсақлар бўлади. Бешинчи қонусдан юқорида эса фақат биринчи ўриндаги кўсақлар сақланиб қолиб, қолган ҳосил тугунчалари тўқилиб кетади.

Текширишлар шунини кўрсатдики, ҳосил тугунчалари асосан ўсимлик ердан ва ҳаводан яхши озиқланмаганда тўқила бошлайди. Ғўза гуллаш даврида агротехника қоидалари бузилса, тугунчалар жуда тез тўқилади.

Ғўза баргнинг тўқилишига бир қатор сабаблар борлигини илгор пахтакорлар ва олинларнинг тажрибаси кўрсатиб турибди. Айниқса сугориб режимидаги бўзликни бунга катта таъсир кўрсатади. Ғўза кўлатиб сугорилса ёки чанқитиб қўйилса, гул ва тугунчаларнинг қўллаб тўқиб юборади. Ўсимлик гуллаш пайтида ўз вақтида сугорилмаса, у минерал ўғитлардан нормал фойдалана олмайди. Оқибатда ўсимлик япроқларида фотосинтез кучсизланади, тугунча ва гуллар тўқилиб кетади.

Далаларнинг бостириб сугорилиши ҳам зарарлидир. Ўсимлик кўлатиб сугорилганда унинг тупроқнинг устки қатламларидаги турмолар тез ривожланиб, қатор оралирини ишлаш пайтида у шикстланади.

Ҳосил тугунчаларининг тўқилиб кетишига йўл қўймаслик учун ўсимлиқни азот ва фосфор ўғитлари билан озиқлантириб туриш зарур. Ўсимлик ўзига керакли фосфор ўғитларини олиб турса тез ривожланади, мўл ҳосил тутади, тугунчаларини тўқиб юборади. Ғўза ёшлик пайтида фосфор ўғитларини кўп қўйиб бўлмайди. Ғўза ёшлик пайтида ҳам бу ўғитни кўп қўйиб бўлмайди. Чунки ҳосил тугунчаларининг составига кўп миқдорда фосфор моддаси ҳам кирди. Ўсимликда фосфор моддасининг етишмаслиги оқибатда кўллаб ҳосил тугунчалари тўқилиб кетади. Кўсақ кеч етилди ва чигит сифатсиз бўлади. Бу пайтда ўсимлиқнинг азот моддаларига бўлган талаби ҳам ошади. Лекин ғўзани азот моддаси билан ҳалдан ташқари кўп озиқлантириш ҳам зарарлидир. Чунки азот ўғитлари кўп солинса ўсимлик фосфордан яхши баҳраманд бўла олмайди, ғўзанинг гуллаб кетиши, баргларнинг қалинлашиши юз беради. Бу ҳол ҳам ўсимлиқнинг пастки қисмларида фотосинтезнинг сусайишига ва қимматли тугунчаларнинг тўқилиб кетишига сабаб бўлади.

Маълумки, ўсимлик қуёш энергияси ердамида ҳаводаги кўмир ачқинини ўлаштириши натижасида фотосинтез пайдо бўлади. Ҳавода кўмир ачқини миқдорини кўпайтириш учун ўсимлик гуллаган пайтда тупроққа ярим чирган гўнг солиш фойдалидир. Бу ғўзанинг ҳаводан озиқланмаган қатламидан кўмир ачқинининг кўпайишига ёрдам беради. Шунингдек бу пайтда

тупроқни юмшоқ қолда тутиш ҳам ўсимлиқнинг нормал ривожланишига илҳом беради. Тупроқ юмшоқ бўлса, ҳаво унга яхши сиғида, микроорганизмларнинг яшаши учун қулай имконият янжулда келади.

Ўтказилган илмий текшириш натижалари шунини кўрсатдики, қуёш нурларининг етишмаслиги ҳам ҳосил тугунчаларининг тўқилишига салбий таъсир кўрсатади. Ўғитлик етишмаган жойларда япроқнинг иш қобилияти пасаяди. Ўсимлик ўзига керакли озуқаларни, айниқса шаккар моддаларини етарли миқдорда ола олмайди. Бу эса ҳосил тугунчалари ва шохларнинг тўқилиб кетишига сабаб бўлади. Агар ўсимлик гуллаш даврида 2—3 кун ёруғлик билан таъминланмаса, ҳосил тугунчаларини бутунлай тўқиб юбориши ҳам мумкин.

Бу мисоллар шунини кўрсатадики, ўсимлиқнинг ҳаводан озиқланиши уни илҳиздан озиқлантиришдан муҳим аҳамиятга эгадир. Шунинг учун барча агротехника тадбирларини амалга ошириб, ўсимлиқни қуёш нурларидан тўла баҳраманд бўлиши чораларини кўриш зарур.

Ғўзанинг вегетация даври кеч кузгача яъни изгиришлар бошланганда кунларгача давом этади. Пахтанинг эртангишар «С-472», «С-6230», «С-3506» каби навлари шимолли зоналар учун жуда мос бўлиб, августнинг охири ва сентябрнинг бошларида бу навларга ўсимлиқларнинг вегетация даври тугайди. Эрта пишар «108-Ф», «150-Ф», «152-Ф» навлари эса энг яхши агротехника тадбирлари асосида парвариш қилинганда ҳам унинг гуллаш ва ҳосил тутиш даври қўзғилиб кетади. Бу навларга ғўзаларнинг вегетация даврининг тўқилиши учун ўсимлиқни ченанка қилиш зарур бўлади. Ўсимлик маълум миқдордаги гул ва тугунчаларга эга бўлгандан сўнг уларга эрта пишардан ҳосил тугунчаларини сақлаб қолиш мақсадида маълум бир вақтда ченанка қилинади. Ченанка қилиш — ўсимлиқнинг юқори қисмларидаги ривожланмаган шохчаларини чигити ташлашдан иборат. Шундай қилинганда озуқа моддалари ўсимлиқнинг ҳосил тугунчаларига тарқалади. Ченанка қилинмаган майдонларда эса озуқа моддалари ўсимлиқнинг гул ва тугунчаларига эмас, балки ривожланган бўлган шохчаларга тарқалади. Ҳар туп ўсимликда камида 20 тадан ҳосил тугунчалари пайдо бўлгандагина уни ченанка қилиш керак. Бу кинда машиналардан кенг фойдаланиш зарур.

Шундай қилиб ҳосил тугунчаларининг тўқилишига йўл қўймаслик учун ҳамма агротехника тадбирларини — сугориб, озиқлантириш, қатор оралирини ишлаши Мурожаатга асосан тўғри ўтказиб, август охирида ҳам ғўза парваришини бўшаширмаслик керак. Пахтакорларимиз айниқса июнь ва июль ойларида пайдо бўлган кўсақларни сақлаб қолишга ҳаракат қилишлари керак. Ҳосилнинг тақдирини ана шунга боғлиқ.

А. Д. ДАДАБОВЕВ,
биология фанлари доктори,
Н. Г. СИМОНГУЛАН,
биология фанлари кандидати.
(«Қизил Эбекистон»дан)

ЯХШИ НИЯТ

Тун. Ой ёғдусидан чарогон кеча ғўзал ва сирли. Узоққиндан сувчиларнинг милт-милт чироқлари кўринади. Аста елаётган дала шомли бўлиб ғўза баргларини елпти ўйнайди, ариқларда лиммо-лим оқиб нелаётган ҳаётбахш сув ой шўъласида қумуш симобдек жойланибди.

Одатдагидек тун ярмида далага кетган бригадир пахтазорга узоқ тикилиб қолди. «Ҳаммаси жойида. Қўйил қилинган, азаматлар» кўнглидан ўтказди у.

Рўпарадаги чироқ кўринган ерда тақрибани сувчи Пўлчи ана Солие ғўзаларга сув таралпти. Икки чети яхшилаб ишбалаган ўқаридан эгратларга сув очилган қулоқларга бир жуфтдан чим босилпти. Бир меёрда эгратлар оралиётган муздек сув ана шу чимлар орасидан жилдираб ўтиб, ястаниб ётган юмшоқ тупроққа сингиб борпти, кўчлар танига қон бўлиб югурапти.

Пўлчи ана сугорилишда ерининг паст-баланди ва ишбани назарга олиб иш тутаётгани, ғўзаларга кўпроқ тунда сув таратгани учун ҳам у сув қўйётган қаргалардаги ғўзалар баравар бўлиб ўсаяпти.

35 центнердан мажбурият олган коммунист ўртоқ Эргаш Раҳимжонов бошлик бригада аъзолари ғўзанинг дастлабки ривожланишидан бошлаб узоққиндан билан парвариш қилинпти. Бригада ғўзаларига шу кунларда учинчи комплекс иш берилапти. Ниҳоларини сугориб билан бир вақтда учинчи марта озиқлантириллпти ҳам. Тектарларда сақланган 90-95 минг тупдан кўчатда баракали ҳосил тугунчалари. Бўлиқ ғўзаларда ҳозирнинг ўзидеги 5-6 тадан тўқ кўсақ бор.

Н. КАМОНОВ,
Калинин, «Маданият» колхоз-и.

ВАЪДАМИЗНИНГ УСТИДАН ЧИҚАМИЗ

Шу кунларда Янгйўл ишлаб чиқариш бошқармасига нарашди Ленин номида колхоз пахта далаларида иш ҳар қанчонидан ҳам қизибди. Колхозчилар бутун куч ва эътиборларини мўл ҳосил етиштиришга қаратганлар. Колхознинг бригада ва звеноларида ғўзалар меҳр билан парвариш қилинаётгани учун ҳам ҳосил тугунчалари борган сари кўпаймоқда.

Бунинг колхознинг Муҳиддин Қурбонов бошлик бригадаси мисолида яққол кўриш мумкин. Бригада аъзолари Ўзбекистон партия ва ҳукуматининг Мурожаатидан кейин иш янада юришиб кетди. Нимжон ғўзаларини парвариш қилиш кенг йўлга қўйилди. Сўнгги ҳафта ишда ҳосил ҳам бўлган ғўзалардан 31 гектар қўшимча озиқлантирилиб, сифатли қуёш нурини олади.

Бригадада шароит «оқиниш» яхши ташкил этилган. Бу ерда илгич кўчиди, техникадан ва сувдан фойдаланиш намунали олиб борилмоқда. Кечиниб кетдими интизомсизларга қарши қаттиқ курашилаетир. Ана шу нинг учун ҳам бригада бўлиб ғўзани култивация қилиш, сугориб, графига олириб бажарилмоқда.

— Пахтакорларимиз, — дейди бригада бошлиги, — ҳар гектар ердан 32 центнердан «оқ олин» етиштиришга бел боғлашган. Бизнинг бу ваъда-миз қатъий.

Э. ИҶДОШЕВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ
Натижаларни
Маълум қилади

„Растанинг түри кимники?“

Шу сарватхона билан газетамизнинг 15 май сониде эълон қилинган бир группа кеска пенсонерларнинг хатига олган жавобини 24 июлда кўзгича раҳбар қилган эдик. Кўйибсиз ҳайрон милиция бўлими ҳам маъқур хат юзасидан колхоз бозорларида катта оператив иш олиб борган. Қўйида ана шу ҳақда редакцияга келган жавобини қўшимча равишда босаяптимиз:

«Милиция ходимлари томонидан ўтказилган операция газетда босилган танқидий чиқишнинг тўғриллигини тасдиқлади. Текшириш натижасида олибсатар-чайковчилардан 266 киши қўлга тушрилди. Улардан 20 киши жиноий жавобгарликка. 57 киши майда чайковчилик қилгани учун жавобгарликка тортилди. 135 кишидан тилхат олинди. қаттиқ огоҳлантирилди, 33 киши маъмурий комиссиянинг иштироғи юзидан ва 3 киши жамоатчилик суди ҳукмига ҳавола қилинди.

Тинтув вақтида чайковчилардан олтинга 4 тоналдан ортиқ сабзавот, ҳўл ва қуруқ мева, 1600 сум пул ҳамда ундирданга 429 сум жария қилинган фондистга ўтказилди. Шунингдек ана шу материаллар ҳодимлар ўртасида кенг муҳокама қилиниб, чайковчиларга қарши бўлиб бўён янада кескин кураш олиб бориш тадбирлари белгиланди».

Р. ГИЕСОВ,
Кўйибсиз район милиция бўлимининг бошлиги.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

3-БЕТ, 3 АВГУСТ, 1963 ЙИЛ.

РЕПОРТАЖ

СИЛОС КАРВОНИ

Шу кеча-кундузда қайси хўжаликка борманг маккажўхориюларда қизибди. Кўнкан буйи, серкиллаб турган «дала маликаси»-ни ардоқлаб йиғиб олаётган Любави личиларини учратасиз.

Булardan бири Нусрат Мирзаева. У Юқори Чирчиқ ишлабчиқариш бошқармасидаги «Ўзбекистон» колхозининг маккажўхориюкор звеносига бошчилик қилади. Звено аъзолари «малика»ни ихлос билан парвариш қилишди. Ҳосил мўл бўлди. Мана, ҳозир звенода иш авжиде: 3 та агрегат тинимсиз ишлаб турибди. Ўрилган полялар майдаланиб, пешма-пеш трактор принципаларига ортилапти.

Агрегатлардан бири Нусратнинг ўзи бошқармоқда. Полинг баландлиги 5-5,5 метр эасини, ўрмига буй бермасди. Лекин у буй бермасди, агрегатини мўл берилгандага ўхшайди. — деди у кўнкан мўлдани яъни 10 кун ичиде йиғинтириб олишга қарор қилганимиз. Август ойининг биринчи ўн кунини ичиде 280 гектар майдондаги ҳамма жўхориини йиғинтириб оламиз. — деди.

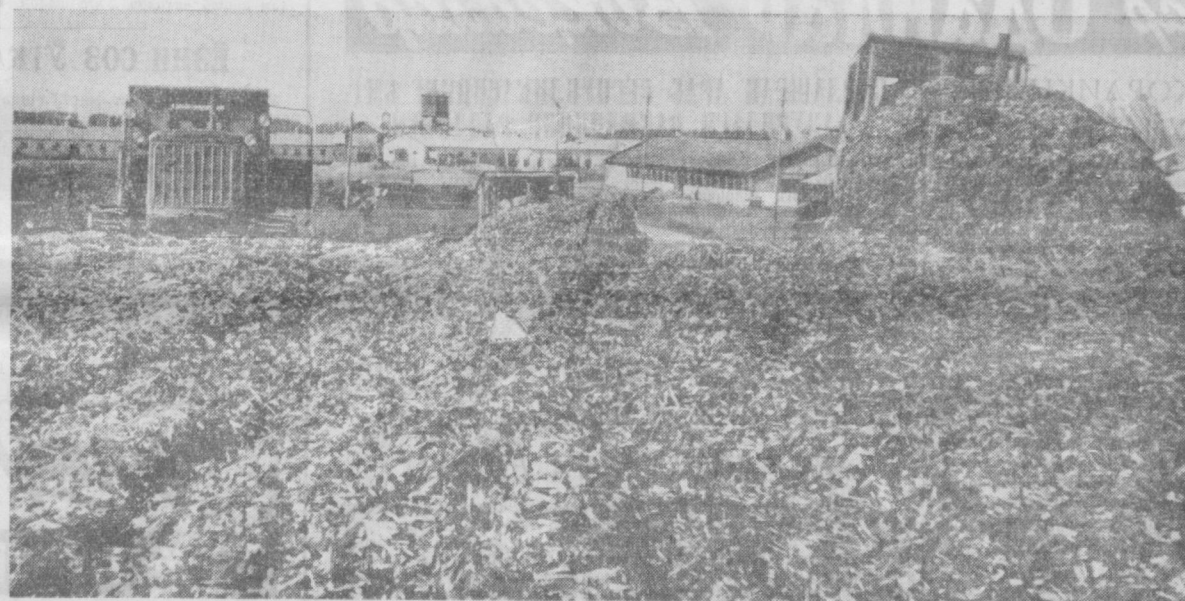
Ф. УСМОНОВА.

Бригадир ён дафтариқасини чиқариб унда рақамларни жамади. — Эрталабдан бери жами 53 машина жўнатди. — деб жавоб берди.

Бу бригада даласиде ҳам 3 агрегат ўрилган поляларини пешма-пеш қирқиб, принципаларга ортишган эди. Ўша ёш-қари баравар кийришган. Қайнар ота Туронов, Тўқсон ота Сабенов, Алмакбар ота Ташкирбеков синари қариллар ўрмиде тракторчиларнинг шошириб қўйишлариди. Тракторчилардан Шокир Усмонов, Ли Ян-бон ўртоқларининг ҳар бири кўнканга 14 машина-етарли кўп поляни майдалаб ортиб беришган.

Катта кўча бўйлаб эса силос ортган карвон қатор-қатор борарди. Даладан қайтар экамиз ўртоқ Турсунов: — Бу йил биз «дала маликаси»ни энг қисқа мўлдани яъни 10 кун ичиде йиғинтириб олишга қарор қилганимиз. Август ойининг биринчи ўн кунини ичиде 280 гектар майдондаги ҳамма жўхориини йиғинтириб оламиз. — деди.

Ф. УСМОНОВА.

ИШОНЧ

Чин қўнқилдан билдирилган ишонч на оқолиш астойдил ҳаракат қиладиган кишининг садағаси кетсане арзийди. Рашида ана шундайлардан бири. У илгирчи йиғинтириб бўлиб, бошлангич синфларда дарс беради. Бироқ унинг бепоён далаларда мўл «оқ олин» хирмони яратиб учун фидокорона меҳнат қилаётган олиб

ҳиммат деҳқонларга ҳаваси келар, улар билан биргаликда ишлашни озуқ қиларди.

Бир кун кима бўлибди ганданган қичиб совхоз раҳбарларига оғзини айтди, Илтимоси қондирди.

Кўп ўтмай бу сергайрат аёлми совхознинг 4-бўлимининг бир звеносига бошлик қилиб тайинланди. Шундан сўнг Рашида янада ғайрат билан ишлаб бошлади.

Мине тўққиз юз олтишичини йил унинг учун сира унутилмайдиган йил бўлди. Шу йили Рашида турсуноқчи бўлиш, «ангори кема»нинг иштураллиши дадил ишлаб «оқ олин» дурдоналарини тириндек катта оғзуси ни рўббега қирибди. Механизаторлик касбини эгаллаган йилдеги бу хирмонига 60 тонна пахта териб тўқди.

Орадан бир йил ўтсач, у каттагина бригадаси бошлик қилиб тайинланди. Деҳқонлар 126 гектар майдонини ҳар гектаридан пиланди 28,5 ўрмига 31,5 центнердан «оқ олин» қиришди. муваффақ бўлибди. 1962 йили ҳам бригадиде ҳосилдорлиқ жихатидан бўлибди. На эмас, балки совхозда ҳам илгирлар қаторидан жой олди.

Совхознинг 4-бўлими 9 пилдан бери пахта таъйирлаш давлат ланчиде бажаролимай келарди. Совхоз маъмурияти бу бўлиқни бошқа бир раҳбарни тайинламоқчи бўлганда ҳам на бир овоздан Рашидани тавсия этди.

Рашидадан, 4-бўлимга сизни бошлик қилиб тайинлашга қарор қилдик, — деди совхоз директори Иброҳим Иброҳимов. — лекин айтиб қўй, бўлиқни бошқариш, бригадасида бошчилик қилиш эмас. Энди масъулиятини ача ошадди. Бул сизга ишончмиз, далайимиз, ишончимиз ли оқлайсиз.

Ҳа, совхоз маъмурияти Рашидага ишониб, янглишмаган экан. Ҳозир област Советининг депутаты коммунист ўртоқ Рашида Солиқиева раҳбарлик қилаётган 4-бўлимининг пахтазорларида бўлсангиз бешиқиб қўнқиб кетасиз. Бўлиб деҳқонларнинг йил бошидан буйи қилаётган фидокорона меҳнатири диниче ажойиб самараларини кўрсатапти.

Т. УНАБОВЕВ.

1. «Даларимиз совхози».

Юсуфжон ҲАМДАМ.

БАЛЛИ, ОТАХОН

Мабодо йўлингиз тушиб Янгйўл бошқармасидаги «Ўзбекистон ССР 30 йилгиде» колхозининг ўртоқ Дўсимбой Бегенов бошчилик қилаётган бригадасига бориб, «энг илгор колхозчи ким?» деб сўраб қолсангиз, улар биринчи навбатда 65 баҳорини йўрган отахон Исҳоқ Машишовини фахр билан тилга олишад.

Дарҳақиқат эл-юрт иши учун тиниб-тинчимайсизми бу кеска халол ва шижоатли меҳнати билан колхозчилар ўртасида яхши танилган. У бригаданинг 1,5 гектар ғўзасини ўз парваришига олиб, ўсимлиқнинг аҳоли, кўчтарининг нормал ривожланишидан кўз-қўлоқ бўлиб турибди. Ҳосилдорларини гектар бошига 40 центнерга етказиш учун Исҳоқ ота барча имкониятдан тўлиқ фойдаланиб, ҳозиргача ғўзаларининг уч марта сифатли ишловдан

чиқарилишига эришди. Бир ярим гектар айтмоқда осон! Лекин шунча майдонда ғўза ўстириш, мўл ҳосил тўллаш осон иш эмас. Отахон парвариш қилаётган ғўзалар август қўйишдан баҳра олиб ўсиб, шонага-шона, гулга-гул, кўсаққа-кўсақ қўшмоқда. Ҳозир барқ уриб ривож топётган ғўза тупларида 6—7 тадан кўсақ сапаш мумкин. Отахон бу билан қанотланб қолмапти. Ҳосил тўллаш оини ҳисоблаган августда ҳар туп ғўзда қўшимча ана бир неча тўқ кўсақ бўлишига эришиш учун астойдил меҳнат қилмоқда.

Қарилгани ҳам олмай ана. Ватан пахта хирмонига янада барака киритиш ишга ўзинини муносиб ҳиссасини қўйиш учун курашаётган Исҳоқ ота шу кунларда ғўза парваришига янада жиддий эътибор берапти.

У. КАРИМОВ.

ОНА ЕР ШАЪНИГА

Шу ер она ерим, қадрдон ерим, Улуг Ватанимнинг олтин парчаси. Шу ерда тўқилган меҳнатдан терим, Шу ерда жўш ураб ҳаёт нафаси. Овод инсонлиқнинг наъшасини тотиб, Эларга қадрдон бўлганмаи мамнун, Ҳаётини мусаффо тоғларни отиб, Иллар маълумида бир олам якуни. Янги қанаалар, ам-ишл ўрмон, Улуг Помирлар ҳам мента ҳаминафас. Тинчлик-тотувликдан ҳалқимиз омон, Юрак ғайратиде меҳнатга ҳавас. Меҳр офобини эмган далалар, Айниқса ёз кези кўринар қўркам. Ҳосил иштиёк, қизгин паллалар, Меҳнат чаманида дўстлик мустаҳкам... Хаттоки дўларни, селларни енгиб Экинни асрайман кирпигини жини, Дуриин ахтаргандай океанга шўнғиб,

Ҳосил ўстираман билгим билан, Қудратли машина қанотиди менга. Тонгини тоғ деймайман ишлайман эркин. Хирмонларни уймоқ одатиди менга, Меҳнат-ла ғўзалар Ватаним кўрки. Қардошлар олдиде, Ватан олдиде, Миллион тоналарини тикламоқ бурчим. Вақтин нақдмн эрур, умиддан катта, Обрўйимга тенгдир айтган чин сўзим, Тонгдан парванаман кўркам даламга, Меҳнат қилмоқликнинг мазмуну роҳат. Дўстлар жўр бўлади айттай яламга, Оқ олтин ўстириш қадимий олат. Шу ер она ерим, қадрдон ерим, Улуг Ватанимнинг олтин парчаси. Шу ерда тўқилган меҳнатдан терим, Шу ерда жўш ураб ҳаёт нафаси.

Юсуфжон ҲАМДАМ.

